

כשהארכיטקטורה פוגשת את תאוריות המרחב (מספר הקורס)

כללי

שם המרצה: עידית שכנאי-רן

שעות קבלה: בתיאום מראש.

דוא"ל: ranidit@gmail.com

מתכונת והיקף שעות: הרצאה 3 תרגיל/הנחיה בחרי/מסי שעות מעבדה בחרי/מסי שעות

היקף נקודות זכות: 3* (מחושב עפ"י מתכונת והיקף השעות: שעת הרצאה = 1 נק"ז, שעת תרגיל = 0.5 נק"ז).

מועד הקורס*: סמסטר א'

שיעור: יום שני מהשעה עד השעה

קורס מוסמכים פתוח להסמכה: פתוח לסטודנטים למוסמכים וכן לסטודנטים להסמכה בשלבי לימוד מתקדמים (החל משנה שלישית)

תקציר הקורס בעברית

כסטודנטים לאדריכלות אנו רגילים לבחון את המרחב הבנוי מזווית המבט של המתכננים – אנו מסווגים ומקטלגים את האדריכלות דרך פריזמות כמו סגנון, טיפולוגיה, טכנולוגיה, זרמים אידאולוגיים וכיו"ב. בקורס זה נסיף לדיון את נקודת המבט של המשתמשים וחיי היומיום שלהם במרחב: נבחן את האופן שבו האדריכלות מבנה את היומיום של המשתמשים בה ומייצרת משמעות הנתפסת כמובנת מאליה (ובכך הופכת את הסביבה למתווכת ולמשעתקת של יחסי הכוח), אולם נשאל גם מהי היכולת של היחיד לייצר ולשנות את המרחב דרך פרקטיקות יומיומיות ודפוסי שימוש.

בקורס נקרא יחד תאוריות, נדון בהן לעומק וננתח לאורן פרויקטים אדריכליים. הטקסטים שידונו במסגרת הקורס הם טקסטים מכוננים בהגות של המאה העשרים (כדוגמת לפבר, פוקו, דה-סרטו, בורדייה, מרלו-פונטי), כמו גם מאמרים ביקורתיים עכשוויים. נדון בסוגיות כמו "ייצור המרחב", "פיקוח" ו"הירארכיה" ונכיר באמת מושגים העולים לעיתים קרובות בדיון האדריכלי דוגמת "הטרופיזה", "פנאופטיקון" או "הביטוס". לאור תיאוריות מכוננות וגישות של הוגים מרכזיים מגוף הידע של תיאוריות המרחב ננתח מרחבים ומבנים מחיי היומיום, או פרויקטים מהסטודיו.

מאז המפנה המרחבי (The spatial turn) במהלך המחצית השנייה של המאה העשרים, הופנתה תשומת הלב המחקרית אל מרכזיותו של המרחב המעוצב על ידי האדם והוא הפך להיות נושא לתאוריות רבות מדיסציפלינות שונות. בעשורים האחרונים החל גם השיח האדריכלי להיות מודע לתאוריות המרחב, אולם אלו לא הופנמו עדיין כחלק מובנה מהדיון ומהפרקטיקה האדריכלית. זאת על אף שהאדריכלות יכולה

להציע כלים מרחביים שיגדילו את ארגז הכלים התאורטי מעבר לשימוש במילים. בהתאם, תוצרי הניתוח בקורס יוכלו לתרום הן לדיון התאורטי והן לפרקטיקה האדריכלית.

תקציר הקורס באנגלית

Since the spatial turn, somewhere back in the 1970's, space has been the subject of many theories from various disciplines. In the last decades architectural discourse became aware of some of these theories, yet it seems that these discussions are still going on separately. Space theories have not yet become an inherent part of architecture research and practice, while most theories of space lack architectural tools that could improve their ability to examine space, using more than words.

In this Seminar we will explore few streams of space theories and find out how concrete architectural projects can be analyzed through their perspective. As architecture students, we are used to classify and categorize architecture through prisms as style, typology and technology. In this seminar, we will discuss users' perspectives and everyday life in space: we will examine how architecture constructs life, producing meanings that are taken for granted (thus making the environment a mediator and replicator of power relations). We will look for the individual's ability to produce and transform space through everyday practices and patterns of use.

Besides constitutive texts of twentieth-century thinkers (such as Lefebvre, Foucault, De-Certeau, and Bourdieu), the seminar participants will read contemporary works demonstrating the ways those theories can contribute to analyzing architectural projects. We will discuss how concepts such as "Disciplined space", or "Gender hierarchy", are expressed through architecture, and analyze architectural projects to find out how they constitute relations and meanings.

תוצרי למידה

מטרות הקורס:

1. הקניית היכרות עם מושגים ותפישות תאורטיות של המרחב ופיתוח גישה ביקורתית כלפיהן.
2. היכרות עם האופנים שבהם גישות תאורטיות עשויות לתרום לניתוח המרחב ולהשתלב בתהליך יצירה אדריכלי, ע"י שאלת שאלות המכוונות אל הסמוי מהעין, ועל ידי דיאלוג עם מושגים תיאורטיים קיימים.
3. רכישת כלים שאותן יוכלו הסטודנטים להעמיק ולפתח בהמשך דרכם, בפרויקט הגמר או במחקר לתארים מתקדמים.

אחוז מתוך הציון	הערות	דרישות הקורס
20%	ניתן להחסיר שני שיעורים	נוכחות והשתתפות
50%		מטלה סימסטריאלית שלב א+ב
30%		מטלה סימסטריאלית שלב ג'

מטלת הקורס היא מטלה סימסטריאלית שתבוצע בשלושה שלבים : בשלב הראשון יש לבחור אחת מתוך התיאוריות המוצעות ולהציג אותה בקצרה בכיתה. בשלב השני יש לבחור פרויקט אדריכלי (ניתן לבחור גם פרויקט מהסטודיו) לבחון ולנתח אותו דרך הגישה התאורטית ומאמרים ביקורתיים אחרים בנושא. הניתוח יוצג במהלך שני השיעורים האחרונים של הסימסטר. בשלב השלישי הסטודנטים יגישו עבודה כתובה, באורך של כ 5 עמודים, ובה סיכום הניתוח שעשו כתוב על פי כללי הכתיבה האקדמית. העבודה תוגש לאחר סיום הסימסטר, במועד שהוגדר להגשת עבודות.

			מטלות
20%	מועד יוגדר בהמשך	הצגת התאוריה לדיון בכיתה	☐ תרגיל
30%	מועד יוגדר בהמשך	פרזנטציה- ניתוח התקדים	☐ שלב ב
30%	לאחר סיום הסימסטר	הגשת עבודה כתובה	☐ שלב ג'

נושאי הלימוד וחומרי הלימוד

מקורות קריאה	נושא השיעור	תאריך
	היכרות והצגת הקורס. הרצאת פתיחה - המפנה המרחבי ותאוריות המרחב	שיעור מס' 1
Lefebvre Henri (1991). The production of space. London: Blackwell (pp. 26-67	The production of space Lefebvre	שיעור מס' 2
Foucault, Michel (1977). Panopticism in: Discipline and punish: The birth of the prison. New York: Vintage 195	Architecture and Power : Foucault הצגת תאוריות	שיעור מס' 3
	Architecture and Power Case study הצגת תאוריות	שיעור מס' 4

	The third space הצגת תאוריות	שיעור מס' 5
Bourdieu, Pierre. 1979. La distinction. Paris: Minuit, pp 204-215	Body and Space, Habitus	שיעור מס' 6
פרידן, בטי. הבעיה שאין לה שם. 2006 (1963). בתוך: באום ד., אמיר, דץ, ברייר, ר. ברלוביץ, ג. גריינימן ד. הלוי, ש. חרובי, ד. ופוגל-ביז, אווי ס. (עורכות). ללמוד פמיניזם: מקראה. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד	Gender theories	שיעור מס' 7
	Gender theories Case study	שיעור מס' 8
	הרצאה אורחת: מגדר ומרחב	שיעור מס' 9
	The inner Space Freud, Bachelard	שיעור מס' 10
	הרצאה אורחת: ארכיטקטורה וחרדה	שיעור מס' 11
	פרזנטציות ודין	שיעור מס' 12
	פרזנטציות ודין	שיעור מס' 13

*ייתכנו שינויים בנושא הלימוד וחומרי הלימוד בהתאם לשיקול דעת מורה הקורס.

חמרי קריאה לקורס (הטקסט הראשון הוא מאמר חובה, השאר הם רשימת מקורות שמתוכן יבחרו הסטודנטים את התאוריה שבה יתמקדו):

- Lefebvre Henri (1991). The production of space. London: Blackwell (pp. 26-67)
- Foucault, Michel (1977). Panopticism in: *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: Vintage, 195
- Bhabha, Homi (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge, 1-27
- Balibar, Etienne (2002). *What is a Border? In Politics and the other scene*, verso, 75-86
- Bourdieu, Pier (1979). *Algeria 1960: the disenchantment of the world: the sense of honor: the Kabyle house or the world reversed: essays*. Cambridge Univ Press
- Casey, Edward S. (2008). Edges and the in-between. *PhaenEx* 3, no. 2 1-13
- Colomina, Beatriz (1992). The split wall: Domestic voyeurism. In: Colomina, Beatriz. (Ed.) *Sexuality and space*. New York: Princeton Architectural Press, 74

- De Certeau, Michel (1984). *The practice of everyday life*. Berkeley: California University Press, 91-110
- Dovey, Kim (1999). *Framing places: Mediating power in built form*. London: Routledge
- Foucault, Michel (1984). *Of other spaces: Utopias and heterotopias*. Architecture, Mouvement, continuité, 5
- Hooks, Bell (1990). Choosing the margin as a space of radical openness. In: *Yearning. Race, gender, and cultural politics*. South End Press, 145-153
- Jameson, Fredric (1991). *Postmodernism or, the cultural logic of late capitalism*. Duke University Press
- Lefebvre, Henri (1991). The monument. In: Leach Neil (ed.) *Rethinking architecture: A reader in Cultural Theory*. London and New York: Routledge, 132-139
- Simmel, Georg (1997) Bridge and door. In: Leach Neil (ed.) *Rethinking architecture: A reader in Cultural Theory*. London and New York: Routledge, 63-67
- Van Eyck, A. 2008 (1962). *The Child, the City and the Artist: An essay on architecture; the in-between realm*. Amsterdam : SUN
- Vidler, Anthony (1992). *From the architectural uncanny: Essays in the modern unhomey*. Cambridge: MIT Press
- Wigley, Mark (1992). "Untitled: The hosing of gender". In: Colomina, Beatriz. (Ed.) *Sexuality and space*. New York: Princeton Architectural Press, 327

Additional reading

- Foucault, Michel (1997). Space, knowledge and power (interview conducted with Paul Rabinow) In: Leach Neil (ed.) *Rethinking architecture: A reader in Cultural Theory*. London and New York: Routledge, 347-357
- Mizrahi, Nissim (2001). When the hospital becomes home: Visibility, power and knowledge at Nila. *Journal of Contemporary Ethnography*, 30, 209-239.
- Steiner, Hadas (2011). Life at the threshold. *October*, 136, 133–155.